

Sygn. akt III AUa 474/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Urbańska

po rozpoznaniu w dniu 27 listopada 2013 r. w Gdańsku

sprawy A. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 stycznia 2013 r., sygn. akt VII U 3169/12

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca A. K. odwołał się od decyzji organu rentowego odmawiającej prawa do emerytury.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury opierając rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Ubezpieczony A. K. , urodzony dnia (...), w dniu 18 października 2012 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach. Ubezpieczony nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego . Wymagany wiek 60 lat ubezpieczony ukończył w dniu (...)

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił według stanu na dzień 01 stycznia 1999 r. staż ubezpieczeniowy w wymiarze 28 lat, 3 miesięcy i 24 dni oraz nie udowodnił żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony nadto na dzień złożenia wniosku o emeryturę pozostawał w stosunku pracy.

Pozwany organ rentowy odmówił ubezpieczonemu A. K. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnym warunkach z uwagi na niespełnienie wszystkich warunków nabycia tego prawa, tj. wobec nie udowodnienia wymaganego 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach oraz nie rozwiązania stosunku pracy.

W okresie od dnia 01 stycznia 1971r. do 17 marca 1997r. ubezpieczony A. K. był zatrudniony w Stoczni (...) na stanowiskach: technik, technolog, specjalista technolog, projektant oraz pracownik prowadzący technolog, przy czym w okresie zatrudnienia w Stoczni ubezpieczony wykonywał prace w warunkach szczególnych od 01 lipca 1972r. do 30 września 1974r. na stanowisku technologa, od 01 października 1974r. do 30 czerwca 1976r. na stanowisku starszego technologa, od 01 lipca 1976r. do 31 października 1982r. na stanowisku samodzielnego technologa, od 01 listopada 1982r. do 30 czerwca 1984r. na stanowisku starszego technologa, od 01 lipca 1984r. do 31 października 1985r. jako specjalista technolog a od 01 czerwca 1990r. do 17 marca 1997r. jako prowadzący technolog wykonując prace przy dozorze techniczno – inżynierskim, przy czym pomimo wskazanych zmian nazewnictwa stanowisk pracy wykonywał te same prace w takich samych warunkach i o takim samym zakresie obowiązków.

Praca ubezpieczonego polegała na nadzorze technicznym. Ubezpieczony bezpośrednio na statkach budowanych w stoczni dokonywał pomiarów materiałów używanych do produkcji statków, chodziło o prawidłowe wykorzystanie materiałów i ustalenie faktycznego zużycia tych materiałów w całym procesie produkcji statków. Prace pomiarowe wykonywał na bieżąco przy produkcji, w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk, które w danym momencie wykonywały poszczególne elementy statku takich jak izolarze, elektrycy, monterzy, spawacze kadłubów. Na podstawie tych pomiarów szło zapotrzebowanie na zakup materiałów oraz do działu zaopatrzenia i kooperacji szły zalecenia wydania konkretnej ilości materiałów. Na podstawie tych obmiarów były wystawiane przez listy zmian materiałów. Codziennie technolodzy, a było ich kilku dostawali zlecenia weryfikacji zużycia materiałów przy budowie statków i przy wyposażeniu statków. Ubezpieczony pracował w D. (...) od 1972r. do 1985r. a następnie od 1990r. do końca zatrudnienia w Stoczni tj. do 17.03.1997r. w Dyrekcji Produkcji. (DP). W okresie od 1985r. do 1990r. ubezpieczony przeniesiony został w Stoczni do biura konstrukcyjnego jako konstruktor.

Wnioskodawca okazuje świadectwo pracy z dnia 31.12.2012r. z którego wynika, iż doszło do rozwiązania umowy o pracę na mocy porozumienia stron z przyczyn nie dotyczących pracowników z dotychczasowym pracodawcą Stocznia (...) S.A. w G. z dniem 31.12.2012r. – po okazaniu zwrócono i składa do akt kserokopię omawianego świadectwa.

Ubezpieczony do dnia 31 grudnia 2012r. pozostawał w zatrudnieniu w Stoczni (...) Spółka Akcyjna w G. .

Odwołanie ubezpieczonego A. K. jest w ocenie Sądu I instancji zasadne i jako takie zasługuje na uwzględnienie.

Ogólne zasady nabywania prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 1948 r. zostały uregulowane w treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 nr 153 poz. 1227 ze zm.), dalej: ustawa, zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, tj. spełniają łącznie następujące warunki:

1)legitymują się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż: 65 lat dla mężczyzn, 60 lat dla kobiet,

2) mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej: 25 lat dla mężczyzn, 20 dla kobiet,

3) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Stosownie do dyspozycji art. 32 ust. 1 cytowanej ustawy ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27. Dla uzyskania uprawnień do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wymagane jest osiągnięcie wskazanego w przepisach wykonawczych wieku, a także przepracowanie określonej ilości lat w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Aktem wykonawczym, do którego odsyła ustawa, jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W wykazie A – prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego – stanowiącym załącznik do rozporządzenia, w dziale XIV (Prace różne) pod pozycją 24 wskazano kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko – techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

Dodatkowo wskazać należy, iż zgodnie z przepisem § 2 ust 1 i 2 powołanego wyżej rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy natomiast, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2).

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że zgodnie z utartą praktyką i orzecznictwem w postępowaniu przed sądem okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia z zakładu pracy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r. III UZP 48/84), a więc wszelkimi dopuszczalnymi przez prawo środkami dowodowymi. Sąd Okręgowy podkreśla, że wskazanego wyżej ograniczenia dowodowego, dotyczącego ustalania okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie stosuje się w postępowaniu odwoławczym przed okręgowymi sądami pracy i ubezpieczeń społecznych. Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1985 r. nr 20 poz. 85 ze zm.), nakazująca stosowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych przepisy Kodeksu postępowania cywilnego (art. 1 ust. 3 wym. ustawy), nie zawiera ograniczeń dowodowych.

Bezspornym jest, iż ubezpieczony w dniu (...) osiągnął 60 rok życia, na dzień złożenia wniosku udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze powyżej 25 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego oraz na dzień 01 stycznia 2013r. nie pozostawał w stosunku pracy.

Przedmiotem niniejszego postępowania była zatem ostatecznie kwestia ustalenia czy ubezpieczony spełnia wymóg 15 lat pracy w warunkach szczególnych na dzień 01 stycznia 1999r. a zatem wyjaśnienia wymagało, czy za zatrudnienie w szczególnych warunkach może zostać uznany zakwestionowany przez pozwany organ rentowy okres zatrudnienia

wnioskodawcy w Stoczni (...) na podstawie wystawionego przez pracodawcę świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

Wyniki przeprowadzonego przez Sąd postępowania dowodowego wskazały, w ocenie Sądu, iż stanowisko pozwanego organu rentowego nie było zasadne a wnioskodawca legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co sprawia, iż decyzja pozwanego odmawiająca ubezpieczonemu prawa do emerytury była nieprawidłowa.

Bezsprzecznie stwierdzić należy, iż w zakwestionowanym przez ZUS okresie ubezpieczony był zatrudniony przy dozorze technicznym i kontroli międzyoperacyjnej związanej z prawidłowym wykorzystaniem materiałów przy wyposażeniu i produkcji statków, oceniając prawidłowość i zgodność z dokumentacją techniczną wykorzystania materiałów potrzebnych do wykonania konkretnych prac na statku przez elektryków, izolatorów, monterów i spawaczy kadłubów.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd doszedł do przekonania, iż ubezpieczony spełnia kryterium (§ 2 ustęp 1 i 2 cyt. wyżej rozporządzenia), wymagane od osób ubiegających się o świadczenie emerytalne w niższym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych – mianowicie udokumentowania i udowodnienia faktu wykonywania pracy w warunkach szczególnych w wymiarze minimum 15 lat stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku technologa wykonując dozór inżyniersko – techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Potwierdzeniem powyższej okoliczności są zapisy w świadectwie pracy w warunkach szczególnych oraz wiarygodne wyjaśnienia ubezpieczonego oraz zapisy w angażach.

W konkluzji, z wyżej przytoczonych względów Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami, zmienił zaskarżoną decyzję organu ubezpieczeniowego i przyznał ubezpieczonemu A. K. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach od dnia 01 stycznia 2013 r. mając na uwadze fakt, iż wniosek o emeryturę ubezpieczony złożył w dniu 18 października 2012 r. oraz dyspozycję art. 129 ust. 1 cyt. ustawy emerytalnej, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Działając zaś na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy, w punkcie II wyroku Sąd wnioskując a contrario, nie stwierdził odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nie ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, mając na uwadze fakt, iż dopiero wyniki niniejszego postępowania dowodowego pozwoliły na poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru zatrudnienia ubezpieczonego, mającego wpływ na jego prawo do wnioskowanego świadczenia.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie przepisu art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - poprzez przyjęcie, iż wnioskodawca spełnił wszystkie warunki do przyznania prawa do emerytury.

W konsekwencji pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Pozwany wskazał, że czynności wnioskodawcy polegały na racjonalizacji procesu produkcji w zakresie prawidłowego wykorzystania materiałów używanych do produkcji statków. Wnioskodawca dokonywał pomiarów materiałów używanych do produkcji statków - prace w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk, które w danym momencie wykonywały poszczególne elementy statku takich jak izobarze, elektrycy, monterzy, spawacze kadłubów. Stanowiły one następnie podstawę do sporządzenia zapotrzebowania na zakup materiałów niezbędnych dla zapewnienia prawidłowego procesu produkcji. Pozwany zgadzając się z ustaleniem Sądu, że wnioskodawca pracował w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk pracy, którzy wykonywali poszczególne elementy statków, nie dokonując jednocześnie czynności związanych z nadzorem pracy tych stanowisk. Skoro praca wnioskodawcy polegała na

wykonywaniu wyłącznie czynności technicznych związanych z procesem produkcji, nie można przyjąć, iż wykonywał on prace związane z kontrolą międzyoperacyjną kontrolą jakości produkcji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja – jako nieuzasadniona – podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny w całej rozciągłości zgadza się z ustaleniami stanu faktycznego oraz rozważaniami poczynionymi w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, co uchyla konieczność ich ponownego powielania. Godzi się zauważyć, że również pozwany nie kwestionuje tych ustaleń w apelacji wyprowadzając jednakże z nich odmienne oceny prawne.

Zasadniczy problem jaki – jak się wydaje - umyka pozwanemu, sprowadza się do oceny celowości takiego a nie innego ułożenia katalogu prac, których wykonywanie umożliwia skorzystanie z prawa do emerytury w obniżonym wieku. Przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jt.: Dz.U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.) ustanawiają zasadę, wedle której emerytura przysługuje mężczyźnie po ukończeniu 65 roku życia (art.24 ust.1 i art.27 pkt 1) Prawo do emerytury w wieku obniżonym (w tym związane z pracą w warunkach szczególnych) jest więc wyjątkiem od ww. reguły. Nie budzi wątpliwości, iż głównym motywem przyświecającym ustawodawcy w stworzeniu instytucji przewidzianej w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS a następnie jej zachowaniu w kształcie wynikającym z obowiązujących przepisów było założenie, że praca wykonywana w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu. Osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Służy to swoistemu „wyrównaniu szans” na skorzystanie z prawa do emerytury. W przypadku osób wykonujących prace szczególnie wyniszczające organizm, obniżenie wieku jest skutkiem uzasadnionego medycznie wniosku, iż organizm wcześniej traci wydolność umożliwiającą dalszą aktywność zawodową. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się więc pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w znaczny sposób jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki. Jako przykład takiej pracy można wskazać na prace w narażeniu na hałas przekraczający dozwolone normy, w zapyleniu, w oparach chemicznych, w wysokich temperaturach lub zmiennych warunkach atmosferycznych. Ustawodawca wymaga, by wykonywanie tych prac odbywało się stale i w pełnym wymiarze czasu pracy i tylko taki sposób świadczenia pracy może skutkować możliwością uzyskania prawa do świadczeń emerytalnych w obniżonym wieku. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). (tak Sąd Najwyższy m.in. w sprawie III UK 174/10 - wyrok z dnia 19.05.2011r. LEX nr 901652). Układając katalog stanowisk pracy w warunkach szczególnych prawodawca miał więc na względzie warunki występujące w procesie zatrudnienia oraz stałe narażenia pracowników na czynniki szkodliwe – obniżające wydolność organizmu. Powyższy cel przyświecał umieszczeniu w katalogu prac wykonywanych w warunkach szczególnych także prace przy:

- kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorce inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (Dział XIV, poz.24);

- bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń oraz pracach budowlano-montażowych i budowlano-remontowych na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (Dział XIV, poz.25).

Umieszczenie w wykazie prac wykonywanych w warunkach szczególnych tych prac, które realizowane na oddziałach i wydziałach, na których jako podstawowe wykonywane są prace wykonywane w warunkach szczególnych miało oczywiste uzasadnienie. Prawodawca dokonał mianowicie oceny, że praca wykonywana przez cały czas (w pełnym wymiarze) w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk, na których występują czynniki szkodliwe w równym stopniu

wpływa na obniżenie wydolności tych osób, co pracowników wykonujących bezpośrednio fizyczne prace w warunkach szczególnych.

Nie inaczej zaś wyglądało środowisko zawodowe wnioskodawcy, co przyznaje sam pozwany w końcowej części apelacji. Prace na wszystkich stanowiskach produkcyjnych, jakie zostały opisane przez wnioskodawcę definiowane są z perspektywy Działu III poz.90 Wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 1983r. Pomocniczo odesłać wypada do przywołanego w apelacji zarządzenia Nr 3 Ministra Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego z dnia 30.03.1985 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w zakładzie pracy resortu hutnictwa i przemysłu maszynowego (Dz. Urz. MHiPM z dnia 29.06.1985 r.), które wymienia 52 stanowiska, na których praca wykonywana na statku uważana jest za pracę w warunkach szczególnych. Nie budzi wątpliwości, że wnioskodawca wykonywał swoje obowiązki w bezpośredniej bliskości tych stanowisk. Jeszcze szerzej, bo wymieniając aż 80 rodzajów prac, traktuje prace w warunkach szczególnych na statkach Zarządzenie Nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983r.

Poszukując właściwej kwalifikacji prac wykonywanych przez wnioskodawcę należy wyjść z definicji zawartej w pod poz. 24 Działu XIV rozporządzenia. Na użytek właściwego rozstrzygnięcia niniejszej sprawy należy w ocenie Sądu Apelacyjnego w kontekście zaprezentowanych wyżej rozważań uznać, że prace wykonywane przez wnioskodawcę w zakresie gospodarki materiałowej sprowadzały się do dozoru materiałowego i kontroli zużycia materiałów. Rozporządzenie nie posiada legalnej definicji pojęć dozoru inżynieryjno – technicznego czy kontroli międzyoperacyjnej. W przekonaniu zaś Sądu Apelacyjnego prace wykonywane przez wnioskodawcę mieszczą się w pojęciu tak rozumianego dozoru inżynieryjno-technicznego. Bez właściwego dozoru w zakresie gospodarki materiałowej realizowanie procesu produkcyjnego nie byłoby możliwe a w każdym razie byłoby ekonomicznie nieprawidłowe.

W tym stanie rzeczy aprobując argumentację Sądu I instancji Sąd Apelacyjny oddalił apelację stosownie do art.385 k.p.c.